

REPUBLIKA KINA NOVA SVJETSKA GOSPODARSKA VELESILA

THE REPUBLIC OF CHINA – A NEW GLOBAL ECONOMIC POWER

dr.sc, Elvis Mujačević, Redoviti profesor²⁸²
Mag.oec, Maja Vizjak, Doktorand²⁸³

Sažetak: *Suvremeni kineski gospodarski i financijski razvoj odlikuje se specifičnim ekonomskim i političkim sustavom koji se u međunarodnoj ekonomiji još nije pojavljivao, a kojim se pokušava ostvariti djelovanje socijalističkih i kapitalističkih filozofskih pravaca. Da bi se razumjelo političko i ekonomsko djelovanje kineskih čelnih ljudi, treba uzeti u obzir da je Kina specifična zemlja, s 1.314.480.000 stanovnika što čini oko 20 posto stanovnika planete, konglomerat raznih vjera, naroda i njihovog različitog stupnja razvijenosti. Kina ne posjeduje sirovinske i energetske potencijale dovoljne za uspješan život svih svojih žitelja, a u ranijim su vremenima kada bi se događale veće prirodne nepogode, milijuni ljudi umirali od gladi. Njihov prelazak na kapitalistički sustav, uz samo u promilima izražen povećani gospodarski rast i standard stanovništva, izaziva ekonomske poremećaje planetarnih razmjera. Posebice se to očituje kroz manjak prehrambenih proizvoda, nafte i drugih energenata te ruda i sirovina na svjetskom tržištu. Kineski gospodarski razvoj usisava sve resurse koji se pojave na međunarodnom tržištu, a što putem zakona ponude i potražnje remeti burzovno poslovanje i generira stalnu nestašicu svih ekonomskih resursa i rast njihovih cijena. Fenomen stalnog kineskog ekonomskog rasta je posljedica novog ekonomskog sustava koji se primjenjuje u Kini tijekom dvadeset godina i razvio je ovu zaostalu zemlju u jednu od četiri gospodarske velesile svijeta. Kina je u 2014. godini zabilježila rekordnu trgovinsku bilancu u svijetu s 4 160 milijardi dolara od čega je više od polovice izvoz u iznosu od 2 210 milijardi. Iste 2014. godine američka trgovina je pala na drugo mjesto s 3 560 milijardi, a američki uvoz iz Kine je iznosio 368,4 milijardi dolara. Kina već duže vrijeme ostvaruje velike stope rasta i postupno se svrstava u vodeće ekonomske sile svijeta. Pošto su interesne sfere na planeti podijeljene, ona nastoji svoj utjecaj proširiti na nerazvijene zemlje.*

Ključne riječi: *Kina, razvojni pokazatelji, ekonomsko i financijsko djelovanje*

Abstract: *Contemporary Chinese economic and financial development is characterised by specific economic and political system that has not yet appeared in the international economy, and attempts to implement socialist and capitalist schools of philosophy. In order to understand the political and economic activities of Chinese officials, it should be taken into account that China is a specific country with 1,314,480,000 inhabitants, which makes about 20 per cent of the population of the planet, a conglomerate of different religions and nations at different levels of development. China does not have the raw material and energy resources that would be sufficient for a prosperous life of its citizens, and in earlier times, when great natural catastrophes struck, millions of people starved to death. China's transition to the capitalist system, with economic growth and living standard of the population expressed in*

---

²⁸² University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management, Opatija, Primorska 42, P.O.Box 97, 51410 Opatija, Croatia

²⁸³ University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management, Opatija, Primorska 42, P.O.Box 97, 51410 Opatija, Croatia

mere per thousands, caused economic disruptions of planetary proportions. This was particularly reflected in the shortage of food, oil and other energy sources, ores, and raw materials on the world market. Chinese economic growth has sucked in all the resources that have been launched in the international market, which by the law of supply and demand disturbs stock-exchange operations, generates a constant shortage of all economic resources, and drives up their prices. The phenomenon of permanent Chinese economic growth is a result of the new economic system implemented in China that has in twenty years developed this underdeveloped country into one of the four major world economies. In 2014, China recorded a record trade balance in the world with 4,160 billion USD, of which more than a half was exports in the amount of 2,210 billion USD. In the same year, the US trade dropped to the second place with 3,560 billion, while US imports from China amounted to 368,4 billion USD. China has for a long time been achieving high growth rates, and has gradually become one of the leading economic powers of the world. As the spheres of influence are divided, it seeks to expand its influence on underdeveloped countries.

Key words: *China, development indicators, economic and financial activities*

1. UVOD

Republika Kina je najmnogoljudnija zemlja svijeta s godišnjim ekonomskim rastom od oko deset posto Kina je postala četvrto svjetsko gospodarstvo. Svjetsko gospodarstvo postaje sve više ovisno o kineskom gospodarskom sustavu, posebice SAD jer Kina posjeduje oko 1,5 bilijuna dolara svojih pričuva u devizama od kojih se najveći dio nalazi u dolarskim obveznicama. Zapadni ekonomski analitičari pribojavaju se situacije kada bi Kina prestala kupovati na svjetskom tržištu dolar bi počeo naglo gubiti svoju vrijednost, što bi dovelo do svjetske krize i raspada dogovorenog svjetskog ekonomskog poretka. Dokaz velikog utjecaja Kine na svjetski gospodarski i finansijski sustav vidi se u postupku novog kineskog investicijskom fondu kada je taj fond uložio oko pet milijardi dolara u Morgan Stanley Bank, koja je bila pred stečajem jer je ostvarila poslovni gubitak od oko devet i pol milijardi dolara, kada se raspalo drugorazredno tržište hipotekarnih kredita u SAD. Zapadni ekonomski sustav već je toliko povezan i ovisan o Kineskoj ekonomiji da sve više tolerira druge negativne kineske politike koje se u civiliziranim društvima ne bi mogle tolerirati.

Šta je Kina danas? Građevinska preduzeća su među najvećima u ovoj državi i ona zapošljavaju više od 100 miliona ljudi direktno ili indirektno. Kina takođe modificira svoju proizvodnju koja se povećala 18 puta u posljednje tri desetljeća. Ova država proizvodi 80% klima uređaja na svijetu, 90% osobnih računara, 75% solarnih panela, 70% mobilnih telefona i 63% sve svjetske obuće. Proizvodnja donosi 44% kineskog BDP-a, direktno zapošljavajući više od 130 milijuna ljudi. Kineski proizvodni ekosistem je zaista brz, fleksibilan i pametan, a podržava ga još impresivniji obrazovni sistem. Od 1998. godine, procenat BDP-a posvećen obrazovanju se gotovo utrostručio. Broj fakulteta se udvostručio, a Kina je u jednom desetljeću uspela izgraditi najveći sistem visokog obrazovanja na svetu.

2. POČETAK EKONOMSKOG RAZVOJA KINE 1980. godine

Tijekom 1980. godine Kina se počinje ubrzo otvarati prema svjetskoj ekonomiji, a njezino gospodarstvo je iznosilo oko 10 posto razvojnog potencijala SAD. Daljnjim razvojem već 2005. godine Kina ostvaruje oko polovicu američkog razvoja [1]. Ta velika zemlja koja je uvijek isticala svoj polagani društveni i ekonomski razvoj, a takav razvoj je više nego

pozitivan. Od te 1980. godine kinesko gospodarstvo je ostvarivalo godišnji rast od oko 9,8 posto, a s druge strane usporedno SAD gospodarstvo je ostvarivalo godišnji rast od oko 2,7 posto. Na taj su način Kinezi u protekle 34 godine razvijali ekonomiju 3,6 puta brže od SAD. Pojavom Velike krize kineski razvoj je usporio ali i dalje se ostvaruje gospodarski rast od oko 7 do 8 posto godišnje.

Kina je prošle 2014. godine zabilježila najniži rast u posljednje 24 godine. Peking tvrdi kako su ekonomski rezultati Kine u 2014. godini 'nova normala'. Kineska ekonomija je u 2014. godini zabilježila rast od svega 7,4 posto što nije zadovoljilo službena predviđanja. Krajem prošle godine kineske su vlasti iznijele predviđanje da će rast iznositi 7,5 posto, a ovo je prvi put u 16 godina da se kineska predviđanja nisu obistinila. Kina je ušla u razdoblje normalnog ekonomskog rasta, a to znači da prolazi kroz strukturalne prilagodbe koje stabilno napreduju. Stručnjaci naglašavaju da ne bi trebalo zaboraviti ulogu rastućeg zaduživanja Kine, slabo i nepredvidivo tržište nekretnina te pad domaće potražnje. Među brojnim problemima, najveći su slaba domaća potražnja te prekapacitiranost. Globalna ekonomija ne doživljava najbolje dane što bitno utječe na izvoz, a budućnost će donijeti daljnje usporavanje [2].

MMF je za 2015. godinu predvidio dalji pad rasta te sugerirao kako bi rast mogao pasti ispod sedam posto. Podaci o kineskoj ekonomiji poklopili su se s MMF-ovom revizijom predviđanja globalnog ekonomskog rasta. Naime, predviđeni rast gospodarstva globalno pao je sa inicijalnih 3,8 posto na 3,5 posto [3].

Kineski analitičari su svijesni da stope rasta od 10 i više posto u današnjem svijetu pogođenom krizom više se ne mogu ostvarivati i nastoje usporiti daljnji razvoj. Dosadašnje visoke stope rasta i razvoja ostvarene su zahvaljujući velikoj kreditnoj ekspanziji financijskih institucija koju je snažno poticala kineska središnja banka. Novac se nakon 2008. godine dodatno tiska i plasira u ekonomski razvoj. Novac se je dodatno tiskao u cilju povećanja vlastite potrošnje u zemlji i time se je trebalo ograničiti

Mr.sc. **Maja Vizjak** is on a Postgraduate Doctoral Study *Business Economics in Tourism and Hospitality Management* (6th Semester). She ended Faculty of Tourism and Hospitality Management in Opatija, mag.oec . Main subject: Tourism Management and Academy of Applied Arts, Rijeka, mag.art. She was very active in student activation and was student representative at doctoral studies at the Faculty of Tourism and Hospitality. Guest speaker at the seminar: Creative Management, the Faculty of Management in Tourism and Hospitality. The project leader of a project: Using design for successful tourism operations at the Faculty of Tourism and Hospitality. Paper presented at the meeting *Lovranski old town - Past, Present and Future*. A representative of the Youth Parliament of Primorje - Gorski Kotar County. The representative of the students of the Academy of Applied Arts in Rijeka. Croatian representative at the competition *Europe* at school in Cyprus (Cyprus European Prizewinners Gathering). Competition winner youth Quiz EU Primorje - Gorski Kotar and kept semifinalist. She has published about 20 scientific papers.

utjecaj svjetske krize na kinesku ekonomiju. Kako je na Zapadu došlo do usporavanja gospodarskih aktivnosti i smanjivanja potražnje za kineskim robama i uslugama kineska ponuda je počela gubiti svoje korisnike. Takvo djelovanje je kineska ekonomija počela snažno osjećati iz razloga jer se kineski gospodarski rast temeljio na izvoznoj politici, a sada takvo djelovanje dolazi u opadanje. Kako bi potaknulo daljnji kineski gospodarski razvoj državno vodstvo povećava plaće zaposlenima kako bi se razvijalo gospodarski sustav. Kinesko vodstvo više ne potiče kvantitativni razvoj nego djeluje u smjeru rasta produktivnosti i kvaliteti proizvoda. Posebno se nastoji prilagoditi proizvodnja zaštiti životnog okoliša jer je dosadašnji ubrzani industrijski razvoj poprilično naškodilo prirodnom okolišu i izazvao velike poremećaje u globalnom ekološkom sustavu.

2. REALNA KINESKA GOSPODARSKA SNAGA

Prema predviđanjima ekonomskih analitičara Kina će već 2020. godine ostvariti bruto domaći proizvod usporediv s paritetom kupovne moći, koji bi trebao biti veći od američkog BDP. Uz to kinesko gospodarstvo bi trebalo postati najsnažnije u svjetskim razmjerima. Ti podatci bitno su uznemirili vodeće ekonomiste iz SAD i EU te najvećih multinacionalnih poduzeća koja djeluju unutar njihova ekonomskog prostora te potaknuli rasprave o ujedinjenom nastupu prema Kini u cilju sprječavanja Kine da postane vodeća ekonomska sila svijeta. Fenomen stalnog kineskog ekonomskog rasta još nitko od znanstvenika nije znanstveno objasnio, a novi ekonomski sustav koji se primjenjuje u Kini tijekom dvadeset godina razvio je nekoć zaostalu zemlju u jednu od četiri gospodarske velesile svijeta. Događanja u Kini ukazuju na veliko gospodarsko čudo s realnom perspektivom od petnaest godina preobrazbe Kine u vodećeg svjetskog gospodarskog lidera. Neki znanstvenici tumače nagli kineski ekonomski razvoj veličinom tržišta, drugi jeftinom radnom snagom, treći prednostima koje donosi diktatura, četvrti primjenom nove do sada u ekonomiji nekorištene mješavine socijalističko-kapitalističkog gospodarskog sustava pod nadzorom Partije, a uz vodstvo sve od reda u razvijenim zemljama obrazovanih specijaliziranih ekonomskih rukovodećih kadrova koji Kinesku ekonomiju uspješno umrežavaju u globalno ekonomsko poslovanje. Druge promjene u Kini su nagla urbanizacija seoskih područja, velika seoba stanovništva u gradove, neadekvatni uvjeti rada u crnoj i obojenoj industriji, posebno teški uvjeti rada u poljoprivredi, velike nenadoknadive štete u prirodnom okolišu te velike socijalne razlike kakve Kina nije doživjela u svojoj dugoj povijesti. Sve ekonomske analize u prvi plan ističu visoke stope rasta bruto domaćeg proizvoda koja unazad dvadeset godina iznosi oko prosječno devet posto što su izuzetno velika stopa ostvarenja. Prema ekonomskim analizama, a na osnovi postignutih ostvarenja, može se izračunati da bi u 2027. godini Kina mogla ostvariti paritet kupovne moći kojom se iskazuje stvarna kupovna moć stanovništva kroz ostvareni BDP od oko 60.000 dolara dok bi SAD u isto vrijeme ostvarila BDP od 48.000 dolara [4].

Kina je razvidno peti svjetski izvoznik odmah poslije SAD, Njemačke, Japana i Francuske. Svojom snažnom izvoznom aktivnosti Kina je ostvarila suficit u vanjskotrgovinskoj bilanci od rekordnih 207 milijardi dolara, što je drugi po veličini svjetski suficit odmah iza Njemačke, koja je ostvarila izvozni suficit od 220 milijarde dolara. Na tablici 2. prikazuje se veličina kineskog izvoza i uvoza od 1993.-2005. godine.

Godina	Izvoz	Uvoz	Godina	Izvoz	Uvoz
1993.	91,7	104,0	2006.	969,1	791.5
1994.	121,9	115,6	2007.	1,218.0	955.8
1995.	148,8	132,1	2008.	1,428.9	1,131.5
1996.	151,0	138,8	2009.	1,202.0	1,003.9
1997.	182,8	142,4	2010.	1,578.9	1,393.9
1998.	183,7	140,2	2011.	1,899.3	1,741.4
1999.	194,9	165,7	2012.	2,050.1	1,817.3
2000.	249,2	225,1	2013.	2,210.7	1,949.3
2001.	266,2	243,6	2014.	2,230,6	1,982.4
2002.	325,6	295,2			
2003.	438,4	412,8			
2004.	593,4	561,4			
2005.	762,0	660,1			

Tablica 1. Veličine Kineskog izvoza i uvoza od 1993.-2005. godine (u mlrd USD)
Izvor: Global Trade Atlas [5]

Kina ostvaruje stope godišnjeg industrijskog proizvodnog rasta od 15 do 20 posto te postaje najdinamičnija industrijska sila svijeta. Sve se to događa u gospodarskim uvjetima stabilnih cijena na domaćem tržištu i namjerno potcijenjenog tečaja nacionalne valute što konstantno pojeftinjuje domaću robu i potiče izvoz dok u isto vrijeme poskupljuje uvozne robe. Uvoz energenata i sirovinskih komponenata strogo kontrolira država i ne dopušta privatne manipulacije. Prema analizama suvremenih ekonomskih kretanja Kina bi se već oko 2020. godine preobrazila u svjetsku velesilu broj jedan koja bi proizvodila oko osamdeset posto svjetske elektroničke proizvodnje, a elektronična proizvodnja postaje sve više odlučujući čimbenik u općoj gospodarskoj kvaliteti i kvantiteti proizvodnje.

3. UTJECAJ KINESKE FINACIJSKE KOMPONENTE NA SVJETSKO TRŽIŠTE

Decentralizacija svjetske financijske moći potaknuta razvojem globalizacije javila se je kao njezin neočekivani učinak te uz druge gospodarske i financijske učinke bitno smanjila američku financijsku snagu. Gotovo svi financijski analitičari se slažu u procjenama da je siječanj 2008. godine bio najteži financijski mjesec od rujna 2001. godine kada je izvršen teroristički napad na SAD, a što se odrazilo na burzovno poslovanje kao snažan šok. Dakle, tog siječnja vrijednost vodećih svjetskih dionica na američkim i europskim burzama naglo je smanjena za oko šest tisuća milijardi dolara što iznosi oko 45 posto američkog BDP. U tablici 3. prikazan je ostvareni BDP u Kini za razdoblje 2009. do 2014. te predviđanja za do 2019. godine.

Godina	Realni BDP	Postotak promjene
2009.	34,878	9.2
2010.	40,282	10.4
2011.	47,262	9.3
2012.	52,940	7.7
2013.	58,667	7.7
2014.	64,380	7.4
2015.	70,476	7.1
2016.	76,991	6.8
2017.	84,159	6.6
2018.	91,821	6.4
2019.	100,098	6.3

Tablica 2. Ostvareni BDP u Kini za razdoblje 2009. do 2014. te predviđanja za do 2019. godine (u bilijunima juana)

Izvor: 2014 International Monetary Fund [6]

Ništa se na burzama nije dogodilo preko noći jer su nagovještaji financijske krize najavljeni daleko ranije i to putem prenapuhanog tržišta hipotekarnih zajmova te cijena poslovnih i stambenih kredita u SAD. Pošto je financijsko tržište u velikoj mjeri globalizirano, američka financijska kriza počela se je prelijevati na druga financijska tržišta, posebice na europsko. Financijska kriza naj snažnije je pogodila Ameriku, Veliku Britaniju i veći dio najrazvijenijih zemalja Europe. U jeku svjetske financijske krize sve više se javljaju upozorenja o ovisnosti američkog, a posredno i svjetskog financijskog sustava o kineskim financijskim mogućnostima. Američka financijska stabilnost sve više ovisi o kineskom financiranju, a sve više američkih gospodarskih subjekata prelazi pod kinesku nadležnost. Posebno je za svjetske financijske krugove važno jačanje kineske valute juan. Znanstveni analitičari ukazuju da se američke probleme treba rješavati u zemlji u kojoj su nastali, a ne ih prebacivati na druge zemlje jer kineski razvoj nije bitno kriv za američki neuspjeh u vođenju ekonomske ili financijske politike. Analitičari posebno osuđuju tolerantnu financijsku politiku u odobravanju kredita za posebno rizične poslove te njihovu slabu kontrolu. Dolar je evidentno svjetska valuta ali se njime više ne upravlja samo u SAD te bi svaki pokušaj manipulacije s tom valutom od strane SAD izazvalo brojne negativne posljedice. Svaka takva manipulacija imala bi za posljedicu dobitne poene za kineski gospodarski sustav [7].

Već duže vrijeme amerikanci vrše snažni pritisak na Kinu kako bi smanjili njihovu ekonomsku moć, no pri tome zaboravljaju da kinesko gospodarstvo vode He Fan, genijalan ekonomist i Xia Bin, koji su kao najbolji studenti generacije stjecali znanja na najboljim znanstvenim obrazovnim ustanovama Zapada i dobro su upoznati s ekonomskim sustavima najrazvijenijih zemalja. Kina je desetljećima bila potcjenjivana u svjetskoj ekonomiji, a realno je po svim parametrima jedna od velesila i počela je *dizati glavu*. Kina posjeduje velika financijska sredstva u dolarskoj valuti, čijom bi konverzijom u neku drugu valutu ili prestankom kupovine američkih obveznica, izazvala velike teškoće američkom gospodarskom sustavu, a posredno i drugim sustavima koji su ovisni o američkom. Kina u svojim upozorenjima prema američkoj ekonomskoj politici koristi svjetske znanstvene institucije, a o dolarskim pričuvama govori se kao o nevažnoj ekonomskoj pojavi.

Kinu treba doživljavati kao ekonomski snažnu velesilu koja svojim bruto proizvodom prestiže Njemačku, a snažniji su još samo SAD i Japan. Kina više ne utječe na svjetske ekonomske trendove samo dugoročnom politikom već sve više utječe na dnevna kretanja valutnih

tečajeva, cijena i kamatnih stopa. Sva događanja u Kini kao što su statistički pokazatelji, izjave čelnika ili prirodna događanja, bitno će u buduće utjecati na sva međunarodna burzovna događanja.

Pojavila su se ekonomska inflatorna istraživanja od strane pojedinih zapadnih analitičara koja ukazuju na pojavu inflacije u Kini koja je 2007. godine iznosila 5,6 posto, što se pripisuje neočekivan učincima globalnih ekonomskih kretanja. Drugi ekonomski analitičari odobravaju takvo događanje na svjetskim financijskim tržištima kao obogaćivanje novih rizika u daljnjem razvoju međunarodnog financijskog tržišta [8]. Sučeljavanje dvije ekonomske sile te njihovih ekonomskih analitičkih podataka može se tumačiti na razne načine, s kojeg se aspekta situacija promatra.

Jedan od priznatih svjetskih ekonomista Robert Mundell koji se snažno zanima za ekonomski razvoj Kine i Japana u svojim ekonomskim analizama iznosi zaključak da će dolar u narednih sto godina i dalje ostati vodeća svjetska valuta. S druge strane Kina će i dalje prikupljati dolarske pričuve i financirati američko gospodarstvo [9]. Poznati znanstvenik je mišljenja da je kinesko kupovanje dolara izraz ekonomske nužnosti, a ne slobodna volja kineske centralne banke. Usporedbom ekonomske stabilnosti i snage Kina je još uvijek u podređenom položaju prema SAD. Nadalje visoki trgovinski deficit SAD čak je nužan za uspješno djelovanje globalne ekonomije. Kako se navodi u ranijem tekstu Američka administracija nastoji privoljeti Kinu da dopusti tržišno jačanje yuana, kineske valute jer navodi Mundell kada bi yuan naglo postao konvertibilan njegova bi cijena na svjetskom tržištu naglo pala. Kao i drugi narodi u Aziji i kinezi su izuzetno štedljivi te bi radije držali svoju štednju u valutama koje su sigurnije i donose veći kamatni učinak. Ekonomski analitičar Roberts Paul na takva razmišljanja reagira na drugačiji način. On se slaže s Mundellom da su kineske devizne pričuve u iznosu od 1.33 milijarde američkih dolara skupljene uobičajenim procesom, a u cilju zaštite nacionalne valute yuan od rizika moguće kratkoročne nelikvidnostim ili drugih poremećaja na svjetskom tržištu. Pričuve su prikupljene da bi zaštitile kinesku ekonomiju od vanjskih negativnih utjecaja. Kineska je ekonomija manje ovisna o američkoj nego američka o kineskoj, zahvaljujući i sakupljenim deviznim pričuvama. Tako se primjerice na policama velikih američkih robnih kuća već nalazi i do sedamdeset posto kineske robe.

Kina, prema najnovijim znanstvenim saznanjima može uz izvozne aktivnosti prema drugim svjetskim tržištima svoj daljnji razvoj poticati na osnovu vlastite unutrašnje potražnje i investicija. Takav ekonomski položaj kineske ekonomije omogućuje joj bitni utjecaj na američki dolar, a samim tim i na svjetsku financijsku sferu. Ubrzani razvoj Kine te beskompromisni nastup na međunarodnom tržištu stvorio je velike nacionalne devizne rezerve. Kina je na taj način preuzela od Japana vodeće mjesto zemlje s najvećim deviznim rezervama u svijetu. Japan posjeduje nacionalne devizne rezerve u iznosu od osam stotina i pedeset milijardi dolara što mu osigurava drugu poziciju na toj ljestvici. To je ostvareno snažnim kineskim izvozom prije svega, u SAD i Europsku uniju [10]. Sve ekonomski snažnija Kina većinu svojih deviznih rezervi ulaže u američku ekonomiju putem vrijednosnih papira što znatno potiče razvoj američke privrede koja već godinama troši više nego prihoduje. Kada bi kinezi povukli svoja ulaganja iz SAD u toj bi zemlji nastao privredni kolaps. Uslijed takvih međusobnih odnosa američka administracija ne zaoštrava previše svoje političke odnose s Kinom. Dokaz tome je pokušaj nametanja dodatnih tarifa na uvoz iz Kine od strane američkog kongresa u iznosu od oko dvadeset i sedam posto ali je daljnja usporavanja kako bi se Kini dalo više vremena za potrebne prilagodbe.

Europski sindikati u svezi besramnog iskorištavanja kineske radne snage, poduzeli su korake za osudu takvog ponašanja. Međunarodna konferencija slobodnih sindikata - ICFTU putem svojih glasila iznjela je kako se kinesko gospodarsko čudo stvara na neprimjerenj eksploataciji radne snage, a iskorištavanje će biti još gore kada Kina prihvati nove međunarodne sustave liberalizacije. Prema izvješću WTO-a, primjenom liberalnih načela ekonomskog razvoja od strane Kineske države ostvaren je u vremenu od 1978-2014. godine deveterostruki rast nacionalnog prihoda - BDP po stanovniku. Na taj način za trećinu je smanjen broj stanovnika koji ostvaruju dnevnu zaradu od jednog dolara. Sindikati te brojke tumače na potpuno drugi način, te ukazuju na posljedice daljnje liberalizacije kineske privrede koja će donijeti pogubne posljedice po domicilno stanovništvo. Posebno su impresivne brojke koje prezentiraju sindikati da veliki broj kineza, oko dvjesto i pedeset milijuna, što čini oko šesnaest posto stanovništva, živi sa zaradom od jednog dolara dnevno, a oko sedamsto milijuna kineza ili četrdeset i sedam posto zarađuje manje od jednog dolara dnevno [11].

Kineske devizne rezerve porasle su na skoro četiri bilijuna dolara u prvom tromjesečju 2014., što je gotovo jednako njenom ukupnom tržištu kapitala i što potvrđuje ispravnost nedavne odluke središnje banke da oslabi juan. Službeni podaci pokazali su da su kineske devizne rezerve porasle za 129 milijardi dolara u prva tri mjeseca ove godine, te dostigle rekordnih 3,95 bilijuna. Ona može deset, dvanaest godina kupovati dolare ili da ih deset, dvanaest godina prodaje, ako to poželi. Nagomilavanje rezervi koincidiralo je s brzim padom juana prema dolaru, što su mnogi pripisali svjesnoj odluci Narodne banke Kine. Kina ima više od 15 triliona dolara u bankama, koji dobijaju kamatu od neverovatnih 2 triliona dolara godišnje. Rezerve strane valute iznose oko 4 triliona dolara. Odnos kineskog duga i BDP-a je zanemarljiv, a potrošački krediti predstavljaju veoma mali deo ukupnog duga [12].

Financijska i ekonomska snaga neke zemlje može se mjeriti njezinom spremnošću na suočavanje s nastalom krizom, a snažnija je ona ekonomija koja razvija takav ekonomski sustav koji može laganije rješavati nastale financijske ili ekonomske probleme. Pošto se na nagli ekonomski razvoj neke zemlje ubrzo nadovezuju i ekološki problemi, za očekivati je da će se pred Kinom uskoro naći teški ekološki problemi. Glede snažnog ekonomskog rasta kineski gradovi se snažno šire i nastaju velika ekološka zagađenja. Uz to kao posljedica snažnog ekonomskog razvoja javljaju se velike socijalne razlike. Pojedine kineske oblasti se snažno razvijaju dolazeći na razinu standarda razvijenih zemalja, dok druge u isto vrijeme stagniraju.

Strogo kontrolirani kineski juan će prema predviđanjima uskoro prevazići dolar kao glavnu međunarodnu rezervnu valutu, navodi CNBC. Anketa u kojoj je učestvovalo 200 investitora, 100 njih iz Kine i 100 njih van Kine, otkrila je da 53% investitora smatra da će juan prevazići dolar kao svetsku rezervnu valutu. Optimizam je bio veći unutar Kine sa 62% glasova, dok je van Kine glasalo 43%. Kineski juan je dospjeo među prvih pet svjetskih valuta u novembru 2014. godine, nadmašivši kanadski i australijanski dolar prema izvorima SWIFTa. Američki dolar neće biti zamenjen preko noći, ali stvari se mijenjaju. Kinezi se za ovo već duže vrijeme pripremaju i odbijaju obznaniti ostatku svijeta koliko tačno zlata imaju ali svi znaju da su do sada skupili već velike količine zlata. Kinezi takođe skupljaju i veće količine američkog duga. U ovom trenutku, Kinezi poseduju otprilike 1,3 triliona dolara američkog duga, a to im daje veću moć nad američkom valutom i finansijskim sistemom. Američki dug nije jedina prednost koju Kina poseduje. Kinezi su proteklih godina kupovali nekretnine, preduzeća i energetska sredstava širom SAD po visokim cijenama. Što se kupovne moći tiče, kineska ekonomija je već zaobišla kupovnu moć američke ekonomije [13].

5. DALJNI PUTOVI RAZVOJA KINE

Daljnji razvoj Kine razmatra se u svim državnim i partijskim institucijama, a niže organizacijske strukture su dobile nalog za poticanje promišljenog razvoja koji treba biti u interesu zemlje. Kina je svjetska gospodarska velesila i nakon dugogodišnje zatvorenosti i konsolidacije počinje se postupno otvarati prema svijetu. Za nastup na svjetskoj ekonomskoj sceni treba posjedovati izvjesnu strategiju i ciljeve te naklonost drugih zemalja koje su spremne i poželjne za suradnju. Ona je posljednja od velesila koja se počela okretati prema svjetskim izvorima sirovina i energije. Suvremeni kineski razvoj je dosegao razinu kada domaći resursi više ne zadovoljavaju razvojne potrebe zemlje. Iako je Kina velika zemlja i bogata raznim vrstama sirovina, metala i energenata svi ti resursi ne zadovoljavaju narasle potrebe razvoja. Pošto je Kina politički i ideološki propustila priliku učestvovati u podjeli bliskoistočnog energetskeg bogatstva, ostala su joj samo dva pravca djelovanja i to prema Rusiji i Africi u kojima SAD i EU nisu dovoljno zastupljeni te ne postoji mogućnost direktne konfrontacije s te dvije velesile.

U ranijim vremenima SSSR i Kina ostvarivali su veoma dobru razinu međusobne suradnje koju je poremetio kult ličnosti velikih vođa, što je donijelo veliku štetu, pa i nekoliko međusobnih ratova. Duže vrijeme međusobni su odnosi bili prilično hladni, da bi se u posljednje vrijeme izrazito poboljšali te formiraju složenu trilateralnu strategiju za uspostavljanje mreže ekonomskih puteva nazvanu „novi putevi svile“ širom Evroazije.

U Africi se kinezi okreću prema tri naftom bogate zemlje: Libiji, Nigeriji i Angoli. Neuspješna američka intervencija u Iraku te snažan pad ugleda u Južnoameričkim zemljama osnažili su Kineska nastojanja prema ulasku u svjetsku ekonomsku razmjenu. Afrički poduzetnici su prihvatili dugoročnu poslovnu suradnju s Kinom kao prijateljskom zemljom jer im je dosta kolonijalnih odnosa s zapadnim zemljama od kojih u budućnosti ne očekuju velika ostvarenja. Jedan od razloga za američki napad na Irak je bio držati pod kontrolom najveće svjetske naftne rezerve i udaljiti taj dio svijeta od ruskog i kineskog utjecaja. Sve analize ukazuju da se američki rat u Iraku ne odvija kako su američki planeri odredili, a utjecaj Amerike u svijetu znatno slabi, što u međunarodnoj ekonomiji otvara mogućnost preispitivanja prevelike američke prevlasti.

Kineski planeri slabljenjem Amerike vide priliku za svoj nastup u međunarodnoj ekonomiji ali pod drugim, partnerskim uvjetima što je bitno drugačiji pristup od onog kako nastupaju druge ekonomske sile. Glede toga se okreću prema Rusiji koja je bogata sirovinama i energentima i Afričkom kontinentu koji je također zanimljiv po tom pitanju.

ZAKLJUČAK

Kina se već dvadeset i pet godina snažno razvija što američkim ekonomskim planerima zadaje izazov. Kinesko vodstvo prihvaća velike investicije iz SAD, EU i Japana ali su one pod stalnom državnim kontrolom. Kineski razvoj se može najbolje objasniti njezinim ekonomskim razvojem u zadnjih dvadeset i pet godina. Taj razvoj nezabilježen u svjetskoj ekonomskoj povijesti, omogućio je da oko pola milijarde ljudi izađe iz stalnog stoljetnog siromaštva dok na kineskoj pacifičkoj obali živi oko tristo milijuna pripadnika srednje klase što čini gabarite jedne amerike, a kineski gradovi daleko su veći nego američki. Nagli razvoj Kine koja u trgovinskoj utakmici koristi sve dozvoljene ali i neke nedozvoljene radnje izaziva otpor SAD i EU koji su zajednički podnijeli prijavu na kinesko ponašanje prema njihovom tržištu. Uz nehumano korištenje svoje radne snage, važan razlog za nisku cijenu kineskih

proizvoda je manipuliranje s vrijednošću nacionalne valute. Stvaranje konstantno slabe nacionalne valute juana izaziva stalnu kinesku prednost prema konkurenciji, a razlog je stvaranja kineske proizvodne i trgovinske uspješnosti, što rezultira velikim deviznim rezervama, posebice na račun SAD i EU koji su i najvažniji kineski trgovinski partneri. Kinezi su nakon utemeljenih kritika podigli vrijednost svoje nacionalne valute za oko tri posto, no ekonomski analitičari smatraju da je juan i dalje podcijenjen za oko četrdeset posto u odnosu na vodeće svjetske valute. Događanja u svjetskoj ekonomiji idu na ruku djelovanju Kine. Prema prezentiranome za naredno vrijeme treba u svjetskoj ekonomiji očekivati još jednog snažnog igrača i to ovoga puta sa proklamiranom socijalističkom filozofijom novog tipa, povezanom s kapitalskim sustavom koju će zasigurno prihvatiti mnoge od nerazvijenih zemalja svijeta.

REFERENCES

- [1] Financial Time 2005
- [2] Lider, 21. 01.2015
- [3] MMF prognoza za 2015.
- [4] Economist, London, 2008.
- [5] Global Trade Atlas
- [6] 2014 International Monetary Fund
- [7] Wall Street Journal, 5.08.2007.
- [8] New York Times, 13.08.2007.
- [9] Far Eastern Economic Review, 15.6.2007.
- [10] i [12] Milica Mančić za Financial Times 2014.
- [11] Butorac, T. za Vjesnik.hr/html/2006/
- [13] preuzeto s www.Wertribune.rs